

3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Очеретня В.Ю., студентка

Науковий керівник: Соболь О.І., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШПИГУНСТВО

Головним завданням спеціальної служби держави є протидія шпигунству, яке здійснюється спецслужбами інших держав. Шпигунська діяльність цих спецслужб завдає великої шкоди національним інтересам України. Шпигунство – один із найбільш небезпечних злочинів проти держави, тобто передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю іноземцями або особами без громадянства може спричинити тяжкі наслідки.

Дане дослідження полягає у вивченні підстав звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство, виникненні проблем звільнення за даний злочин та у розмежуванні шпигунства та державної зради.

Шпигунство – це злочин, який вчиняється проти основ національної безпеки України, передбачений ст. 114 КК України. Шпигунство полягає у таких діях: 1) передача іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю; 2) збирання, спрямоване на передачу іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю. Такими відомостями є інформація у сфері оборони, економіки, науки і техніки,

зовнішніх відносин, державної безпеки і охорони правопорядку, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці України.

Збирання зазначених відомостей полягає в їх пошуку і добуванні (шляхом розпитування певних осіб, візуального спостереження та підслухування, зняття інформації з каналів зв'язку, проникнення до комп'ютерних систем, виготовлення копій документів тощо), придбанні будь-яким способом (таємне чи відкрите викрадення, купівля, обмін документів чи зразків зброї, боєприпасів, макетів секретного об'єкта тощо) з наступним зосередженням їх в одному чи кількох місцях. Нерідко для отримання таких відомостей використовується найскладніша сучасна техніка (спеціально обладнані літаки, кораблі або автомашини, спеціально встановлені на суші чи на морі прилади для отримання розвідувальної інформації та ін.). Для відповідальності за ст. 114 КК важливо встановити, що відомості, які становлять державну таємницю, були передані чи збиралися для передачі саме іноземним державам, іноземним організаціям або їх представникам. [1]

Шпигунство можна розмежувати як: 1) шпигунство у формі державної зради; 2) шпигунство, передбачене статтею 114 КК України. Завдяки цьому виникають проблеми у кваліфікації злочинів, за яке передбачено звільнення від кримінальної відповідальності.

Відповідальність за шпигунство як форму державної зради передбачено ст. 111 КК України. Державна зрада – діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, державній, економічній чи інформаційній безпеці України. Наприклад, надання іноземній організації, іноземній державі або їх представниками допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

Якщо громадянин України переходить на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, надає допомогу в підривній діяльності проти України іноземній державі, іноземній організації, то злочин буде кваліфікуватиметься за ст. 111 КК України. Але якщо іноземець або особа без громадянства здійснює передачу іноземній державі, іноземній організації або їх

представникам відомості, що становлять державну таємницю, то злочин буде кваліфікований за статтею 114 КК України (шпигунство).

Частина 2 ст. 114 Кримінального кодексу України передбачає спеціальну підставу звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вже передала чи збрала для передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомості, що становлять державну таємницю. До такої підстави належить сукупність трьох умов, із яких тільки дві повністю залежать від волі вказаної особи: 1) особа припинила раніше розпочату шпигунську діяльність; 2) вона добровільно повідомила органи державної влади України про вчинене нею на шкоду інтересам України; 3) внаслідок виконання перших двох умов і вжитих органами державної влади України (можливо, за участю цієї ж особи) заходів було відвернено шкоду інтересам України. У разі, коли особа передала хоча б частину зазначених відомостей вказаним адресатам, після чого припинила свою шпигунську діяльність та добровільно повідомила органи державної влади України про вчинене, підстав для звільнення її від кримінальної відповідальності немає, оскільки шкоду інтересам України було вже заподіяно самим фактом отримання відомостей і відвернути її практично неможливо. [2, с. 435]

В окремих випадках, коли, скажімо, на час передачі відомостей, що становлять державну таємницю, майже минув встановлений законодавством строк їх засекречування або обсяг цих відомостей був надзвичайно малим, тим більше, якщо компетентним органам влади з певною часткою ймовірності вдалося переконати іноземну організацію, що отримані нею відомості є дезінформацією, може йтись про те, що відповідні дії особи через малозначність не становлять суспільної небезпеки (ч. 2 ст. 11 ККУ).

Слід мати на увазі, що шпигунство є закінченим злочином не з моменту встановлення зв'язку з іноземною державою, іноземною організацією або їх представниками чи отримання завдання від іноземної розвідки, а з моменту вчинення певних конкретних дій на шкоду Україні. Якщо особа, отримавши завдання іноземної розвідки, не вчинила ніяких дій і добровільно та остаточно

відмовилась від його виконання, то незалежно від того, заявила вона органам державної влади про свій зв'язок з іноземною розвідкою або не зробила цього, - вона має бути звільнена від кримінальної відповідальності на підставі ст. 17.

На відміну від вищезазначеної підстави звільнення ч. 2 ст. 111 КК України передбачає звільнення за таких умов: а) суб'єктом звільнення є лише такий громадянин України, який вступив у зв'язок з іноземною державою, іноземною організацією або їх представниками й отримав їх злочинне завдання; б) цей громадянин не вчинив жодних дій на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників.

Як одним із заходів для підвищення ефективності протидії шпигунству І.В. Сервецький вважав, що доцільніше буде доповнити ч.2 ст.114 КК України про вчинення таких дій, зазначених у частині першій, якщо вони вчинені під прикриттям або у складі громадських і благодійних організацій (червоного хреста, матері та дитини, надання допомоги тяжкохворим, організаціям, які розробляють ліки проти смертельних, невиліковних захворювань) та внесення ч.3 ст. 114 КК України про звільнення особи, яка діяла під прикриттям або у складі громадських і благодійних організацій на території України та добровільно повідомила про вчинення нею та співучасниками дії органи державної влади. [3, с. 83].

Дослідивши проблему даної теми можна дійти висновку, що для правильного застосування звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство чи державну зраду необхідно з'ясувати: 1) суб'єктом є громадянин чи іноземець; 2) як діяла особа: за завданням спецслужби іноземної держави чи за власним бажанням; 3) який мотив переслідувала.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : за заг. редакцією В.В.Сташиса, В.Я.Тація / - Право, 2013.
2. Пузікова А.С. Відмежування шпигунства як форми державної зради та шпигунства, передбаченого ст. 114 КК України / Пузікова А.С. // Актуальні

проблеми законодавства України про кримінальну відповідальність та практики його застосування: міжнар. студ. наук. конф. – Харків, 2015. – С. 433-436

3. Сервецький І.В. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за шпигунство / І.В. Сервецький // Юридична наука. – 2016. – №7 . – С. 75-85

Очеретян К.О., студентка,

Науковий керівник: Лускатов О.В., к.ю.н., доцент,
професор кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ДО ПИТАННЯ ПОБУДОВИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ВЕРСІЇ

Початкові відомості про злочин, що надходять до слідчого, часто є неповними й уривчастими. Вони явно недостатні для обґрунтування висновку про наявність чи відсутність складу злочину, винну особу тощо. Для отримання доказів у справі необхідно імовірно пояснити походження та існування, наявність або відсутність обставин і фактів, що мають значення. Таким логічно обґрунтованим припущенням, що пояснює походження фактичних даних, а також причин досліджуваного явища слугує версія.

Вирішуючи яке саме з припущень вірне, слідчий перебирає багато варіантів і тільки досвід та факти, здобуті у розслідуванні, дають змогу дійти до істини. Останньому результату передуює складний процес побудови версій.

На думку О.М. Ковальнової, їх побудова поділяється на декілька етапів, а саме: перший – включає в себе аналіз та синтез наявних даних, другий – слідчий узагальнює свій досвід з приводу типових справ, щоб пояснити певні питання, які виникають. Третій етап, відповідно до думки науковця, включає в себе поєднання отриманої інформації від першого та другого етапу. Остаточним та завершальним етапом автор називає формулювання остаточної слідчої версії після тривалого розумового процесу. [6, с. 169]. Проте даний